

วิจารณ์และแนะนำหนังสือ

จรรยา พวงจินดา และคนอื่น ๆ. รายงานการศึกษาเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับเศรษฐกิจไทย. โครงการฝึกอบรมหลักสูตร “พัฒนาการเศรษฐกิจ” รุ่นที่ 31 คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2533. (สพบ. G155. T5 ๑44)

วุฒิเทพ อินทปัญญา สุจิตรา ชำนิวิทย์ภรณ์ และสมพร ศิลป์สุวรรณ. รายงานการวิจัยเรื่อง การกระจายและการไหลออกของรายได้จากการท่องเที่ยวในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยว กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2532. (สพบ. G155. T5 ๑ 43 ร)

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมบริการ (Service Industry) อันประกอบด้วยธุรกิจโรงแรม ธุรกิจขนส่งและการคมนาคม ธุรกิจด้านภัตตาคารและร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว และธุรกิจการค้าของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งมีธุรกิจต่อเนื่องไปถึงการผลิตสินค้าเกษตรกรรม การผลิตสินค้าหัตถกรรม พื้นบ้านของที่ระลึกต่าง ๆ สถาบันการเงิน และการลงทุน ตลอดจนสถาบันการศึกษาให้ความรู้ และการผลิตบุคลากรเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้มการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในอัตราค่อนข้างมีเสถียรภาพเรื่อยมา โดยประเทศต่าง ๆ ได้ใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญสาขาหนึ่งในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ

แต่การท่องเที่ยวปัจจุบัน เป็นเรื่องที่ถูกกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในทางลบและบวก ทั้งในแง่สร้างสรรค์และทำลาย การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่น่าความเจริญไปสู่ท้องถิ่นที่มีการท่องเที่ยวเข้าไปถึง เพราะนอกเหนือจากการนำมาซึ่งความสุขแก่ตัวผู้ท่องเที่ยวเองแล้ว การจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวยังช่วยให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตราจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งช่วยทำให้ระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นดีขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการหารายได้เข้าประเทศ และยังก่อให้เกิดการกระจายกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้นไปยังสาขาการผลิตต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของประเทศ เช่น การจ้างงานที่เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม การค้าขายทั้งที่เป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการลงทุนจากภาครัฐบาลในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ให้ประโยชน์ และเอื้ออำนวยความสะดวกต่อธุรกิจการท่องเที่ยวอีกเป็นจำนวนมาก เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ

นอกจากการท่องเที่ยวจะมีข้อดีแล้ว การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดผลกระทบในด้านลบเช่นกัน คือ ค่าครองชีพมีแนวโน้มสูงขึ้น การขยายตัวของแหล่งบันเทิงเรีงรมย์ สภาพแวดล้อมที่ทรุดโทรมหรือเสียหาย เกิดมลภาวะ การใช้ทรัพยากร เช่น ที่ดิน น้ำที่ผิดประเภท ฯลฯ

สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ธุรกิจการท่องเที่ยวมีความเจริญเติบโตสูงมาก และได้กลายเป็นแหล่งรายได้จากต่างประเทศที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย แทนสินค้าส่งออกหลายชนิดในอดีต แต่คนส่วนมากมักจะมองไปว่า รายได้จำนวนมากตกเป็นของผู้เป็นเจ้าของธุรกิจโรงแรมชั้นนำ และธุรกิจนำเที่ยวเท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของรัฐ ซึ่งต้องลงทุนไปด้วยเงินจำนวนมาก แต่คนส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้ประโยชน์

รายงานการวิจัยเรื่อง การกระจายและการไหลออกของรายได้จากการท่องเที่ยว ในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยว โดย วุฒิเทพ อินทปัญญา สุจิตรา ชำนิวิทย์กรณ์ และสมพร ศิลป์สุวรรณ. ปี 2532 เป็นรายงานการวิจัยที่พิสูจน์ให้เห็นว่า ยังคงมีบุคคลในสาขาการผลิตอื่น ๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และกิจกรรมที่เป็นบริการในสาขาบริการที่ได้รับประโยชน์ด้วย นอกเหนือจากธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยว ขณะเดียวกันก็มีจุดที่รายได้จากนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะรั่วไหลออกไปอยู่เช่นกัน รายงานฉบับนี้แม้ว่าจะไม่สามารถตอบคำถามได้ทุกประการ แต่ก็พอที่จะเป็นเครื่องชี้แนะประกอบการวางนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

การวิจัยมุ่งศึกษาในเรื่องการกระจายของรายได้อันเกิดจากนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ โดยจะพิจารณาผลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นและกระจายไปตามสาขาการผลิตต่าง ๆ เฉพาะส่วนที่จ่ายให้ธุรกิจโรงแรมและบริษัทนำเที่ยวเพียงสองธุรกิจเท่านั้น และศึกษาถึงลักษณะการไหลออกของรายได้ที่ได้รับจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย สำหรับโรงแรมและบริษัทนำเที่ยวด้วย

การไหลออกของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศผ่านธุรกิจโรงแรมเกิดขึ้นได้เมื่อโรงแรมนำเงินรายได้ส่วนนั้นส่งกลับออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในรูปลักษณะของเครือข่ายข้ามชาติ หรือเมื่อรายได้จากนักท่องเที่ยวมีผลทำให้โรงแรมต้องจ่ายเงินซื้อสินค้าและบริการจากต่างประเทศมากขึ้น ได้แก่ หมวดค่าเดินทาง ค่าส่งเสริมการขาย ค่าบริการ ค่าบริการการจัดการ

ผลการศึกษาวินิจฉัยทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงสภาพการดำเนินธุรกิจโรงแรม และทางไหลออกของเงินสู่ต่างประเทศ สภาพการดำเนินธุรกิจนำเที่ยว และทางไหลออกของเงินสู่ต่างประเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยมีใครคิดถึงผลได้ผลเสียของเรื่องนี้ ทำให้ไทยต้องเสียผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ไปปีละเป็นเงินจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่ไทยเราควรได้รับรายได้เหล่านั้นเป็นของประเทศทั้งหมด อีกทั้งได้ทราบถึงการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยวมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร มีทางกระจายรายได้ไปยังหน่วยผลิตอะไรบ้าง และในตอนท้ายรายงานคณะผู้วิจัยได้เสนอแนะวิธีแก้ไขไว้ด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้มีการกระจายรายได้มากขึ้น และให้มีการไหลออกของรายได้น้อยลง สรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ควรเร่งสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารและการจัดการฝ่ายต่าง ๆ ของโรงแรม ตลอดจนการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งในและนอกประเทศ เพื่อเปิดทางเลือกให้โรงแรมได้ใช้บุคลากรคนไทยแทนคนต่างชาติได้มากขึ้น อันจะช่วยลดการไหลออกของรายได้แบบในระบบได้ส่วนหนึ่ง

2. ควรมีการควบคุมการเข้ามาประกอบอาชีพนำเที่ยวของคนต่างชาติในประเทศไทย รวมถึงบุคคลที่เข้าประเทศในฐานะนักท่องเที่ยวแต่กลับมาก่อประกอบอาชีพมั่วศุเทศก์ด้วย นอกจากนี้ควรมีการติดตามด้านภาษีเงินได้และการจดทะเบียนประกอบการพาณิชย์ให้ถูกต้อง ทั้งนี้อาจต้องพิจารณา ทบทวนวิธีการปฏิบัติการจับกุมผู้กระทำความผิดให้มีความคล่องตัวมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดด้วย การแก้ไขกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนี้จะช่วยลดการไหลออกของรายได้แบบนอกระบบ และช่วยลดปัญหาการจัดรายการนำเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพในกลุ่มชาวเอเชียด้วย

3. ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าผลด้านรายได้และการจ้างงานของจังหวัดที่มีการท่องเที่ยวมาก สูงกว่าจังหวัดที่มีการท่องเที่ยวน้อย จึงควรมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังจังหวัดต่าง ๆ ให้มากขึ้น นโยบายเหล่านี้อาจประกอบด้วยมาตรการย่อย เช่น

- ก. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาค
- ข. การจัดการด้านคมนาคมโดยเฉพาะเส้นทางบินจากนอกประเทศตรงสู่จังหวัดให้มากขึ้น
- ค. การส่งเสริมการขายให้รวมจังหวัดที่มีการท่องเที่ยวน้อยเข้าไว้ในเส้นทาง หรือในรายการท่องเที่ยว

4. ในระยะยาวควรพิจารณาการส่งเสริมการลงทุนสร้างโรงแรมในช่วง 10-20 ปีข้างหน้าว่าจะมีความเหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างไร และควรที่จะมีมาตรการกีดกันการลงทุนจากต่างประเทศในธุรกิจนี้หรือไม่ โดยมุ่งเน้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัดส่วนของการลงทุนโดยคนไทย และคนต่างชาติ หรือข้อเสนอเกี่ยวกับการให้สิ่งจูงใจเพื่อลดการใช้บริการการบริหารโรงแรมโดยบริษัทต่างชาติ การพิจารณานี้ควรกระทำด้วยความระมัดระวังและควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยละเอียด เพราะมาตรการดังกล่าวแม้ว่าจะมีผลดีในการอุดหนุนของรายได้ แต่จะมีผลเสียในแง่การดึงดูดการลงทุนจากภายนอกประเทศและการอาศัยประโยชน์จากการใช้ชื่อโรงแรมในเครือ

5. ประการสุดท้าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนงานระยะยาวอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านภาษาต่างประเทศนอกเหนือไปจากภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาญี่ปุ่น เกาหลี เยอรมัน สเปน เป็นต้น แก่ผู้ประกอบการนำเที่ยวเพื่อขจัดข้ออ้างในการใช้บุคลากรต่างประเทศในธุรกิจนำเที่ยว และไม่ควรให้มีมั่วศุเทศก์ร่วมเป็นคนต่างชาติ เพื่อป้องกันการไหลออกของรายได้แบบนอกระบบ การให้บริการด้านข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับราคาที่พัก พาหนะ สินค้า และบริการ

ต่าง ๆ เป็นภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษแก่นักท่องเที่ยวให้ถึงภายในประเทศของเขาเองก็จะเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาการนำเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพ

และงานวิจัยเล่มที่ 2 ที่จะขอแนะนำคือ รายงานการศึกษาเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับเศรษฐกิจไทย ซึ่งศึกษาโดย จรรยา พวงจินดา และคนอื่น ๆ เพื่อประกอบโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “พัฒนาการเศรษฐกิจ” รุ่นที่ 31 คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2533 รายงานเรื่องนี้ศึกษาว่าผลที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเป็นไปในลักษณะใด การท่องเที่ยวสามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ แต่เงินตราดังกล่าวตกอยู่ในประเทศไทยทั้งหมดเป็นความจริงมากหรือน้อยเพียงใด มีการกระจายรายได้และการรั่วไหลของรายได้อย่างไรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการจ้างงานที่เกิดขึ้นเนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในหน่วยธุรกิจ และองค์การที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยศึกษาทัศนคติของสาธารณชนในท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ในด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงขอเสนอข้อสรุปและข้อเสนอแนะของรายงานฉบับนี้ดังนี้

สรุป

1. ในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศถึง 100,000 ล้านบาท ในปี 2532 ซึ่งถือว่าเป็นรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับรายได้จากการส่งออกสินค้าต่าง ๆ เช่น ข้าว ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งมีผลกระทบทำให้เกิดการกระจายรายได้การจ้างงานในสาขาต่าง ๆ อีกด้วย

2. รายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติดังกล่าวนั้น อาจจะไม่ไหลเข้าสู่ประเทศทั้งหมด เนื่องมาจาก

ก. โรงแรมชั้นหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งมีประมาณ 13 แห่ง และบริษัทนำเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งมีชาวต่างชาติถือหุ้นอยู่ด้วย ดังนั้นเมื่อมีรายได้และผลกำไรก็จะส่งผลกำไรกลับออกไปให้ผู้ถือหุ้นต่างชาติด้วย

ข. ธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งโรงแรม และบริษัทนำเที่ยวบางแห่งมีการจ้างผู้บริหาร ผู้จัดการ ตลอดจนพ่อครัวที่เป็นชาวต่างชาติ ทำให้ต้องมีการจ่ายค่าจ้างสูง ซึ่งก็เป็นการรั่วไหลของรายได้ อีกทางหนึ่ง

ค. การท่องเที่ยวในลักษณะ Group tour โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะติดต่อบริษัทท่องเที่ยวในประเทศของตนเองและชำระเงินเรียบร้อย จากนั้นบริษัทท่องเที่ยวดังกล่าวก็จะ

ติดต่อมายังโรงแรม และบริษัทนำเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งจะมีการส่งเงินค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมาให้เพียงบางส่วน หรืออาจจะไม่ส่งมาเลยก็ได้ ถ้าหากโรงแรมและบริษัทนำเที่ยวเป็นบริษัทในเครือขายกัน อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวก็ยังมีการใช้จ่ายเงินในการซื้อของที่ระลึกและสิ่งบรรเทิงเรียงรายต่าง ๆ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในด้านบริการอื่น ๆ ซึ่งเงินจำนวนนี้จะตกอยู่ในประเทศ แต่สิ่งที่ต้องระวังเป็นอย่างมากก็คือ การที่บริษัทนำเที่ยวที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว นำกลุ่มนักท่องเที่ยวไปซื้อสินค้าและของที่ระลึกจากร้านที่มีข้อตกลงกันเพื่อหวังเงินค่านายหน้า ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวญี่ปุ่น ได้วัน ฯลฯ มักชอบซื้อสินค้าและของที่ระลึกมากกว่าชาวยุโรป ในบางครั้งอาจถูกมัคคุเทศก์นำไปซื้อของที่ปลอมและมีราคาแพงจากร้านค้าที่มีข้อตกลง ซึ่งร้านค้าก็จะส่งเงินค่าตอบแทนไปให้บริษัทนำเที่ยวต่างประเทศที่ส่งนักท่องเที่ยวนั้นมาให้ซื้อของ นับได้ว่าเป็นการกระทำที่เห็นแก่ได้ และเป็นการทำลายอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการรั่วไหลของเงินรายได้ในวงจรอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย

ง. หัวหน้าทัวร์ (Tour Leader) ที่นำนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามานั้น จากการสอบถามผู้ประกอบการอาชีพมัคคุเทศก์ พบว่าในบางครั้งหัวหน้าทัวร์บางรายจะทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์เอง ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากปัญหาของการสื่อสารทางภาษา จึงทำให้เกิดการแย่งอาชีพมัคคุเทศก์จากชาวไทย นับได้ว่าเป็นการรั่วไหลของเงินรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย

3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งทางด้านบวกและลบดังนี้

ก. ด้านบวก

- (1) เป็นการนำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี
- (2) ช่วยสร้างเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศ ซึ่งในแต่ละปีประเทศไทยมีการเกินดุลการท่องเที่ยวมาโดยตลอดเช่นกัน ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนระหว่างการเกินดุลท่องเที่ยวต่อการขาดดุลการค้าในปี 2531 แล้วคิดเป็นประมาณร้อยละ 62 ซึ่งช่วยทำให้ลดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศได้มาก
- (3) ช่วยสร้างงานให้กับประชาชนภายในประเทศ เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีลักษณะเป็น Labor Intensive และการใช้จ่ายส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวจะเป็น ค่าที่พัก อาหารของที่ระลึก ซึ่งจะทำให้เกิดการจ้างแรงงาน และแรงงานก็จะมีการจับจ่ายใช้สอยส่งผลทวีคูณในการใช้จ่ายของธุรกิจต่าง ๆ ต่อไปเป็นลูกโซ่
- (4) ช่วยทำให้มีการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม และโบราณสถาน เพราะสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงทำให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมต่าง ๆ ที่เกือบจะสูญหายไปให้กลับคืนมา นอกจากนี้

ยังมีการปรับปรุงฟื้นฟูศิลปกรรมรวมทั้งโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นอีกด้วย

(5) ช่วยทำให้ประชาชนตื่นตัวทางด้านการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาษาต่างชาติเพื่อใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้มีสถาบันการศึกษาหลาย ๆ แห่งที่เปิดหลักสูตรสอนด้านธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม และมัคคุเทศก์ ทำให้เป็นการพัฒนาบุคลากรของชาติให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

(6) ช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยและการกระจายการปกครองสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ชัดในกรณีเมืองพัทยาที่มีการเลือกปลัดเมืองพัทยามาบริหารท้องถิ่นเองเพื่อความคล่องตัว เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ

ข. ด้านลบ

(1) การรั่วไหลของเงินตราต่างประเทศจากนักท่องเที่ยว ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 2 ข้างต้น ทำให้ประเทศไทยขาดรายได้ที่ควรจะได้รับไป ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างเต็มที่

(2) การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติโดยคนท้องถิ่นได้เลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว ทำให้วัฒนธรรมของชาติเปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกาย การเคารพนับถือผู้ใหญ่ พ่อแม่ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวัน

(3) การเสียสภาพภูมิทัศน์ อันเนื่องมาจากการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้สภาพภูมิทัศน์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การสร้างโรงแรมสูง ๆ 20-30 ชั้น หรือการสร้างคอนโดมิเนียมสูง ๆ ทำให้บดบังความสวยงามของสภาพธรรมชาติชายทะเล หรือการคิดจะสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ เป็นต้น

(4) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยคนท้องถิ่นได้ละทิ้งอาชีพการเกษตรเข้ามาใช้แรงงานในการให้บริการนักท่องเที่ยวในตัวเมือง ทำให้สภาพสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง นอกจากนี้การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังมีผลทางอ้อมทำให้ค่าครองชีพในท้องถิ่นสูงขึ้นด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่นจำเป็นต้องหารายได้ในด้านที่ผิดศีลธรรม เช่น การประกอบอาชีพโสเภณีทั้งหญิงและชาย ตลอดจนทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมสูงขึ้นอีกด้วย

4. อนาคตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยยังคงแจ่มใส เนื่องจากประเทศยังมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอีกมาก นอกจากนั้นในสายตาของชาวต่างประเทศยังเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมือง และเป็นประเทศที่กำลังก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ค่าครองชีพยังไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถ้าหากรัฐบาลและเอกชนร่วมมือกันพัฒนาส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และอย่างจริงจัง อีกทั้งรณรงค์

การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวโดยเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปรับปรุงบูรณะแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่แล้ว เชื่อได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นส่วนสำคัญในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาบุคลากรในสาขาอาชีพต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้มีความสามารถทางการบริหาร และดำเนินกิจการด้วยตนเองเพื่อที่จะลดการพึ่งพาศูนย์กลางชาวต่างประเทศให้น้อยที่สุด โดยภาครัฐบาลเป็นผู้นำโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรอบรมและให้ความรู้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีมาตรการในการควบคุมการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นอาชีพสงวนของคนไทยอย่างจริงจัง พร้อมทั้งให้มีการฝึกอบรมด้านภาษาเพื่อให้มัคคุเทศก์สามารถสื่อความเข้าใจ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อบริการนักท่องเที่ยวต่างชาติได้มากยิ่งขึ้น และเรียนรู้ถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พวกโบราณสถาน วัด เพื่อจะได้อธิบายให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

3. ควรมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ของท้องถิ่น ตลอดจนสภาพภูมิทัศน์ และธรรมชาติอย่างจริงจัง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวภายในประเทศ โดยภาครัฐบาลจะต้องเป็นผู้นำ และให้ความรู้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ไว้ เพราะถ้าปราศจากซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทรุดโทรมลง และส่งผลต่อประชาชนในท้องถิ่นเอง

4. ควรมีแผนระยะยาวในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นที่พัก การคมนาคม มัคคุเทศก์ และอื่น ๆ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าวจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ และสภาพสังคมท้องถิ่นด้วย

5. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นองค์กรของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง ควรมีอำนาจในการกำกับและดูแลธุรกิจท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาตรฐานและไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งตรวจสอบให้มีการจ้างคนไทยในธุรกิจท่องเที่ยวดังกล่าวมากขึ้น เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ เป็นต้น

งานวิจัยทั้ง 2 เล่ม มีความสอดคล้องกัน โดยต่างก็ยอมรับตรงกันว่า การท่องเที่ยวช่วยทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น การจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตรา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับเจ้าของธุรกิจนำเที่ยวและโรงแรมเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ การจ้างแรงงานและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นด้วย ผลงานวิจัยของ จรรยา พวงจินดา เป็นการช่วยยืนยันข้อค้นพบของรายงานการวิจัยเรื่อง การกระจายและการไหลออกของรายได้จากการท่องเที่ยวในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยว

หนังสือทั้ง 2 เล่มนี้ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของประเทศที่กำลังพัฒนาที่พยายามส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ก็ยังมีช่องโหว่ของการรั่วไหลของเงินตราออกนอกประเทศ ซึ่งน่าที่จะได้ศึกษาว่ามีช่องโหว่อะไรบ้างที่ควรจะอุด เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าอย่างเต็มที่ และช่วยให้การกระจายรายได้เป็นไปอย่างทั่วถึง จึงมีคุณค่าเหมาะกับการศึกษาทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและเพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไปจากภูมิหลังที่ได้ศึกษามาแล้วนี้

นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอีก 2 เล่ม ที่อยากจะขอแนะนำ แต่เนื่องจากเป็นเอกสารของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จึงไม่อาจนำรายละเอียดมาเผยแพร่ในที่นี้ได้ จึงขอแนะนำเฉพาะรายชื่อเพื่อผู้อ่านที่สนใจใคร่ศึกษาหาความรู้ จะได้ค้นคว้าหาอ่านได้ต่อไป คือ

คงศักดิ์ ลีวมโนมนต์ “การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในลุ่มภูมิภาค กับความมั่นคงของชาติ”

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2531-2532. (G155.T5 ค12 T ลพบ.)
สุทธิเกียรติ จิราธิวัฒน์ “บทบาทธุรกิจท่องเที่ยวและการโรงแรมที่มีผลต่อความมั่นคงและมั่งคั่งของ

ประเทศ” เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2532. (G155.T5 ล 44T ลพบ.)

ภาวณา เขมะรัตน์*

* บรรณาธิการฝ่ายบริการ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์